

CZU 631.16:338.5 (478)

FOARFECELE PREȚURILOR – FACTOR DE INFLUENȚARE A REZULTATELOR FINANCIARE ALE ÎNTRINDERII AGRICOLE

*Silvia ZAHARCO**Universitatea Agrară de Stat din Moldova*

Abstract. This paper presents the study on the financial results modification of the agricultural enterprises depending on the agricultural production price and other important factors as: sales volume, sales structure, merchandise assortment and sales cost. In order to determine the influence of these factors on the gross profit deviation it was necessary to recalculate the actual sales volume according to the trading price and unit cost during the previous period. Trading prices (or prices for agricultural products accepted by farmers) together with the prices paid by farmers for industrial products necessary for agriculture development form price scissors. The existence and maintenance of price disparity has a detrimental economic consequence, i.e. the price mechanism has a more reduced role in market regulation than it is expected. A more reduced profit share in the agricultural prices limits the possibility to differentiate prices by their quality, i.e. it restricts the acceptance of superior quality parameters.

Key words: Economic balance; Price scissors; Gross profit; Enterprise profitability; Price indices

Rezumat. Lucrarea de față prezintă un studiu al modificării rezultatelor financiare ale întreprinderii agricole în dependență de prețurile de comercializare a producției agricole, precum și a altor factori importanți, cum sunt: volumul vânzărilor, structura și sortimentul vânzărilor, costul vânzărilor. Pentru a calcula influența acestor factori la devierea profitului brut a fost necesar de a recalcula volumul efectiv al vânzărilor după prețul de comercializare și costul unitar din perioada precedentă. Prețurile de comercializare (sau prețurile primite de agricultori pentru produsele agricole) în raport cu prețurile plătite de agricultori pentru produsele industriale necesare agriculturii formează foarfecele prețurilor. Existența și menținerea disparității prețurilor are o consecință economică defavorabilă, și anume că mecanismul prețurilor are un rol mai redus în reglementarea pieței decât cel dorit. Ponderea mai redusă a profiturilor în prețurile agricole limitează posibilitatea diferențierii prețurilor după calitate, deci limitează acceptarea parametrilor calitativi superiori.

Cuvinte cheie: Echilibru economic; Foarfecele prețurilor; Profit brut; Rentabilitatea întreprinderii

INTRODUCERE

Între industrie și agricultură (ramuri economice dominante în majoritatea țărilor contemporane, inclusiv Republica Moldova) se manifestă anumite raporturi, determinate de multiplele legături (materiale, financiare, umane, informative) necesare funcționării sistemului economic în ansamblu. Industria asigură modernizarea tehnologică a agriculturii, creează condiții pentru valorificarea producției agricole. Dezvoltarea industriei, îndeosebi a celei producătoare de mijloace de producție moderne pentru agricultură, conduce la modernizarea tehnică a agriculturii și, implicit, la creșterea productivității muncii (Vincze, M. 2002).

Raportul dintre industrie și agricultură poate fi exprimat prin intermediul mai multor indicatori, printre care se evidențiază foarfecele prețurilor. Foarfecele prețurilor are o influență hotărâtoare asupra rezultatelor financiare ale întreprinderilor agricole și, în general, asupra șansei de prosperare a acestora. Nivelul ridicat al prețurilor la input-urile industriale diminuează resursele disponibile pentru dezvoltarea unităților agricole.

Foarfecele prețurilor influențează producția industrială printr-o conexiune inversă. Salariul, ca element de cheltuieli, depinde de prețul produselor alimentare. Astfel, pe termen lung, modificarea prețurilor la produsele agricole are implicații asupra rentabilității producției industriale. Prețurile relativ reduse ale produselor alimentare și deschiderea continuă a foarfecelui prețurilor reprezintă, în esență, o subvenționare crescândă a ramurii industriale.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cercetările reflectate în articol au la bază datele Biroului Național de Statistică, și anume indicii prețurilor la producția agricolă și indicii prețurilor la producția industrială.

Indicii prețurilor la producția agricolă se calculează în baza prețurilor medii efective, stabilite la producția vândută în perioada de raport, în procente față de anul precedent.

Indicii prețurilor pot fi obținuți în două moduri:

1. Indicii prețurilor de vânzare a produselor agricole, care măsoară evoluția prețurilor la anumite produse agricole vândute în perioada curentă față de o perioadă de bază sau referință.

2. Indicii agregați de preț (pe formula Paasche), care se calculează pe:

a. grup de produse (cereale și leguminoase-boabe, plante uleioase, culturi etero-oleaginoase, sfeclă de zahăr, tutun, cartofi, legume, culturi bostănoase, fructe și pomușoare, struguri, vite și păsări, lapte, ouă, lână)

b. total producția vegetală;

c. total producția animalieră;

d. total producția agricolă.

Indicele prețurilor producției industriale măsoară evoluția de ansamblu a prețurilor produselor/serviciilor industriale fabricate și livrate de producătorii interni într-o anumită perioadă (denumită perioadă curentă) față de o perioadă anterioară (denumită perioadă de bază sau de referință). Pentru construirea indicelui prețurilor producției industriale în calcul sunt luate doar tranzacțiile corespunzătoare primului stadiu de comercializare a produselor, adică la ieșirea acestora din întreprinderile producătoare.

Pentru a analiza modificarea rezultatelor financiare a întreprinderii agricole provocată de modificarea prețurilor de comercializare, precum și de alți factori determinanți, s-au utilizat datele rapoartelor financiare ale Asociației de Gospodărie Tărănești „Izvoarele Lunguței” din satul Ciucur-Mingir, raionul Cimișlia pe anii 2011-2012.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru a aprecia corect raportul dintre industrie și agricultură este necesar de respectat principiile economice pe care se bazează aceste două ramuri. În această privință, o imagine clară o poate oferi raportul dintre prețurile din industrie și cele din agricultură. Echilibrul între industrie și agricultură este esențial pentru țară. Acesta se exprimă prin evoluția raportului dintre indicii prețurilor primite de agricultori pentru produsele agricole și indicii prețurilor plătite de agricultori pentru produsele industriale necesare agriculturii. Relația dată este cunoscută sub denumirea de *foarfecele prețurilor*.

Foarfecele prețurilor exprimă relațiile dintre prețurile produselor agricole și a celor industriale, și anume, raportul dintre indicele prețurilor de vânzare a produselor agricole și indicele prețurilor produselor industriale cumpărate de agricultori. Atunci când mărimea acestui indicator tinde spre 1, respectiv 100 %, putem vorbi despre existența unui echilibru între prețurile din cele două ramuri ale economiei naționale.

Evoluția raportului dintre indicii prețurilor primite de agricultori pentru produsele agricole și indicii prețurilor produselor industriale, respectiv foarfecele prețurilor, se prezintă în tabelul 1.

Tabelul 1. Evoluția foarfecelui prețurilor în Republica Moldova

Indicatori	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Indicele prețurilor produselor agricole	105,5	102,9	139,2	85,8	81,5	142,9	110,0	117,7
Indicele prețurilor produselor industriale	105,3	112,2	113,4	110,4	97,0	107,9	106,8	105,7
Foarfecele prețurilor, %	100,2	91,7	122,7	77,7	84,0	132,4	103,0	111,3

Sursa: Biroul Național de Statistică

Din datele tabelului rezultă că acest raport variază pe parcursul întregii perioade analizate, fiind în defavoarea agriculturii cu 8,3% în anii 2006, cu 22,3% în 2008 și cu 16,0% în 2009.

Se observă că în anii 2010-2012 foarfecele prețurilor s-a îmbunătățit față de perioada precedentă, creându-se un echilibru valoric mai bun între industrie și agricultură, condiție esențială pentru dezvoltarea acestor ramuri ale economiei.

Evoluția raportului dintre indicele prețurilor produselor agricole și indicele prețurilor produselor industriale în perioada 2005-2012 se prezintă în figura 1.

Observăm că, indicele prețurilor produselor agricole în anul 2012 a fost de 117,7 %, cu 12,2 p.p. mai mult față de anul 2005. Creșterea prețurilor produselor agricole, mai cu seamă în ultimii 2-3 ani, ar putea avea efecte pozitive, dar problema este că au crescut și prețurile produselor industriale și a serviciilor necesare agriculturii, creând dezechilibre în aceste domenii de activitate economică.

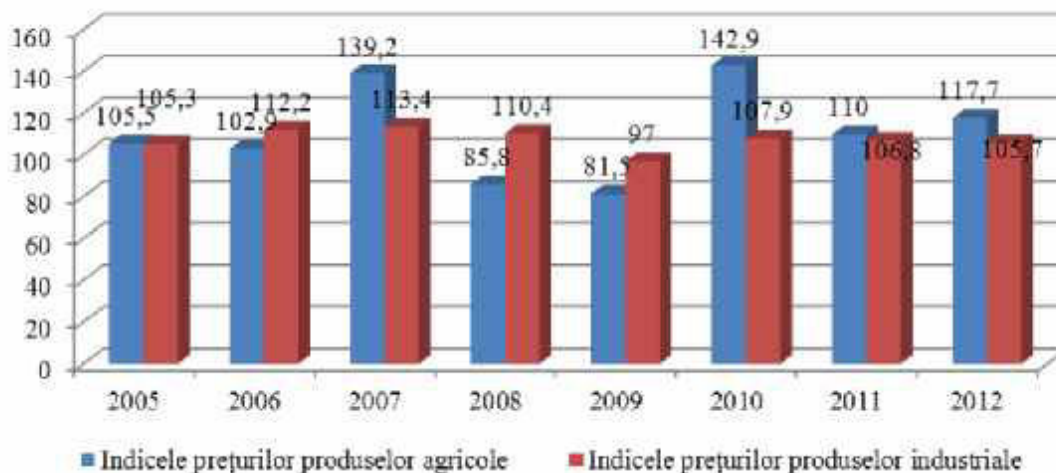

Figura 1. Dinamica raportului dintre indicele prețurilor produselor agricole și indicele prețurilor produselor industriale în Republica Moldova

Foarfecele prețurilor poate fi studiat atât la nivel de întreprindere, cât și la nivel național. În cazul ramurii de monocultură, foarfecele prețurilor exprimă modificarea poziției de rentabilitate a întreprinderii. Evident, foarfecele prețurilor, nu ar modifica poziția de rentabilitate a întreprinderii, dacă creșterea prețului de input-uri ar putea fi compensată de creșterea prețului produsului agricol. În acest caz, ar crește veniturile și profitul net, iar rentabilitatea întreprinderii nu ar fi afectată. În realitate însă, prețul input-urilor industriale, de regulă, depășește cu mult pe cel al output-urilor agricole. Dacă raportul de prețuri agricultură - industrie devine mai puțin favorabil pentru agricultură, atunci apare fenomenul de deschidere a foarfecelui prețurilor.

Analiza la nivelul întreprinderilor a raporturilor dintre prețurile de output-uri și input-uri prezintă o importanță economică deosebită. Studiul situației corelate a foarfecelui prețurilor și a rentabilității trebuie corelat cu analiza structurii de activitate a întreprinderii.

Rezultatele financiare ale întreprinderii sunt influențate de un șir de factori, unul dintre aceștia fiind raportul de prețuri între output-urile agricole și input-urile industriale. Creșterea nivelului producției și a prețului la produsele agricole mărește profitul brut al întreprinderii, iar creșterea consumului de input-uri și a prețului acestora diminuează acest profit.

Mărimea efectivă a profitului brut se modifică sub influența următorilor factori:

- volumul vânzărilor - orice abatere obținută sub influența acestui factor este justificată, adică atunci când volumul scade, se reduce și profitul, și invers;
- costul vânzărilor - este unicul factor care determină efortul propriu al colectivului de muncă în reducerea consumurilor respective incluse în costul vânzărilor nete;
- prețurile de comercializare - modificarea prețurilor nu depinde de întreprindere, ci de piața de desfacere a producției;
- structura și sortimentul vânzărilor.

La efectuarea calculului privind influența factorilor asupra profitului brut este necesar să ținem cont de faptul că modificarea volumului vânzărilor are o acțiune directă asupra profitului brut, iar modificarea costului vânzărilor acționează indirect. De asemenea, este necesară recalcularea veniturilor și a consumurilor în funcție de producția vândută în perioada curentă și de prețurile din perioada de referință. În cazul AGȚ „Izvoarele Lunguței” această recalculare s-a făcut prin calculul analitic, care presupune înmulțirea cantității vândute efectiv cu costul și prețul din perioada precedentă, rezultatele fiind prezentate în tabelul 2.

În baza datelor inițiale din tabelul 2 se efectuează calculul influenței factorilor detaliați, inclusiv influența prețului de comercializare a producției agricole, la abaterea profitului brut, utilizând metoda „participării prin cotă” după următorul tabel analitic:

Conform calculului obținute observăm că profitul brut net s-a majorat cu 1228624 lei în anul 2012 față de anul 2011. Această sporire a avut loc, în principal, pe seama structurii și a sortimentului vânzărilor, care a

Tabelul 2. Date inițiale privind analiza profitului brut în AGȚ
„Izvoarele Lunguței”, rn. Cimișlia

Indicatori	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Indicele prețurilor produselor agricole	105,5	102,9	139,2	85,8	81,5	142,9	110,0	117,7
Indicele prețurilor produselor industriale	105,3	112,2	113,4	110,4	97,0	107,9	106,8	105,7
Foarfecele prețurilor, %	100,2	91,7	122,7	77,7	84,0	132,4	103,0	111,3

Tabelul 3. Aprecierea influenței factorilor detaliați asupra modificării profitului brut în AGȚ
„Izvoarele Lunguței”, rn. Cimișlia

Denumirea factorilor	Calculul influenței factorilor	Rezultatul influenței, (\pm), lei
1. Modificarea volumului și structurii vânzărilor	737587 – (- 404429)	1142016
<i>Inclusiv:</i>		
a. Modificarea volumului vânzărilor	(3182777 – 2179984) × (-0,185)	-185517
b. Modificarea structurii și sortimentului vânzărilor	[1142016 - (-185517)]	1327533
2. Modificarea costului vânzărilor	3595868 – 2445190	1150678
3. Modificarea prețurilor de comercializare	4420063 – 3182777	1237286
Balanța influenței	-185517 + 1327533 + 1237286 - 1150678	1228624

contribuit la majorarea profitului brut cu 1327533 lei. O influență pozitivă au avut și prețurile de comercializare. Modificarea acestora a condiționat creșterea profitului brut cu 1237286 lei, fapt care în condiții optime ale raportului cerere-ofertă constituie un factor important ce determină viabilitatea întreprinderii. Concomitent, majorarea costului vânzărilor a dus la micșorarea profitului brut cu 1150678 lei.

Ca urmare a analizei profitului se poate concluziona că eforturile gospodăriei analizate, în vederea majorării profitului brut pe seama sporirii vânzărilor, au fost considerabil reduse de sectorul de producere, care este responsabil de promovarea mecanismului de economisire a tuturor felurilor de resurse ale gospodăriei.

După părerea unor specialiști în domeniu (Vincze, M. 2002), factorii decizionali care influențează mărimea și variația în timp a profiturilor sunt următorii:

a) coeficientul de transformare, care exprimă eficiența utilizării consumurilor de resurse, deci caracterizează în mod indirect nivelul de organizare a producției $\left(\frac{Qa\ net}{Qi}\right)$;

b) foarfecele prețurilor, care este un factor extern $\left(\frac{Pa}{Pi}\right)$;

c) modificări structurale, atât în privința structurii de output-uri, cât și a structurii de input-uri.

Relația dintre profitul brut și factorii menționați poate fi exprimată astfel:

$$Pb = Qi \times Pi \left[\frac{Qa\ net}{Qi} \times \frac{Pa}{Pi} - 1 \right] \quad (1)$$

unde: Qa - volumul producției agricole;

Ca - consumul de produs agricol (de ex. semințe) în procesul de reproducție agricolă;

$Qa\ net = Qa - Ca$ - producția agricolă netă, adică nivelul producției agricole, diminuat cu consumul intern;

Pa - prețul produsului agricol;

Qi - cantitatea de resursă industrială utilizată în procesul producției agricole;

Pi - prețul produsului industrial (de ex. îngrășăminte chimice);

Pb - profitul brut.

Disparitatea prețurilor reprezintă o contradicție caracteristică sistemului de prețuri în perioada tranziției. Sistemul prețurilor la produsele agricole ar trebui să se încadreze organic în mecanismul de prețuri care

funcționează în economie. Dezvoltarea globală a sistemului de prețuri la produsele agricole se va putea realiza doar odată cu dezvoltarea întregului mecanism al economiei de piață. Crearea unei pieți reglate necesită o strategie de politică economică, care, prin măsuri complexe, care să oblige unitățile la creșterea caracterului antreprenorial. Evident, piața reglată poate să conducă la creșterea eficienței, dar aceasta numai dacă se produc modificări esențiale în sistemul instituțional agricol (Vincze, M. 2002).

Astfel, devin necesare modificări în următoarele direcții:

1. Trebuie eliminate situațiile de monopol și revăzută modalitatea de distribuie administrativă a resurselor, dezvoltând relații de schimburi de produse cu caracter de piață între sfera agricolă și cea industrială;

2. Trebuie asigurate condiții adecvate pentru alegerea celor mai raționale combinații de input-uri, în raport cu condițiile naturale și economice ale întreprinderilor agricole;

3. Este necesară reducerea disparităților dintre prețurile industriale și cele agricole, adică diminuarea rolului de redistribuire bugetară și intensificarea funcției de orientare a prețurilor în luarea deciziilor. Atingerea acestui obiectiv necesită un timp mai îndelungat și se realizează practic prin ajustarea prețurilor interne la cele internaționale;

4. Sistemul de subvenționare trebuie să faciliteze inclusiv diversificarea producției agricole, modernizarea acesteia, precum și atingerea obiectivelor de protecție a mediului.

CONCLUZII

1. Liberalizarea prețurilor a atras după sine mărirea nejustificată a prețului la produsele industriale pentru agricultură, ceea ce a avut consecințe nefavorabile asupra eficienței producției agricole, respectiv asupra tuturor sectoarelor agroalimentare. S-a ajuns în situația în care este mai avantajos să se importe unele produse, decât să se apeleze la cele de producție autohtonă.

2. Principala pârghie de îndrumare și susținere atât a agriculturii în ansamblu, cât și a fiecărei ramuri de producție în parte este sistemul echilibrat de prețuri de vânzare-cumpărare la produsele agricole, inclusiv foarfecele prețurilor.

3. Întreprinderea trebuie să-și orienteze activitatea astfel încât să diminueze efectul factorilor externi și, în primul rând, al deschiderii foarfecelui prețurilor. O posibilitate este îmbunătățirea utilizării eficiente a resurselor, iar cealaltă este diversificarea producției în așa fel, încât să crească ponderea ramurilor, respectiv a activităților mai rentabile, în detrimentul celor mai puțin rentabile sau al celor care conduc la pierderi.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Agricultura – ramură a producției materiale [online] [accesat 27 septembrie 2013]. Disponibil: <http://www.scribube.com/economie/agricultura/AGRICULTURA-RAMURA-A-PRODUCTIE181942413.php>

2. Prețurile de vânzare a produselor agricole [online] [accesat 27 sept. 2013]. Disponibil: http://www.statistica.md/public/files/Metadata/Preturi_Agricoltura.pdf

3. Raportul industrie – agricultură [online] [accesat 27 sept. 2013]. Disponibil: <http://ww.eam.ase.ro>

4. VINCZE, M. 2002. Economie agroalimentară. Teorii și realități [online]. Cluj – Napoca: RISOPRINT. 179 p. [accesat 27 sept. 2013]. Disponibil: http://www.ubbcluj.ro/books-online/economie/Vincze_Curs%20de%20Economie%20Agroalimentara.pdf